Continua la influència provençal. XI. Sincretisme en la llengua literària de l'Espanya dels cinc regnes (1180-1230)

Autor: Maria Sirera
Data de publicació: 20-04-2026

Ens complau mostrar-vos un capítol traduït de la Historia de la Lengua española, de Ramón Menéndez Pidal, que ens explica la influència de la literatura i de la llengua occitanes a la Península ibèrica medieval, o Espanya peninsular, a través de la presència dels trobadors i de llurs traduccions literàries antigues.

També amb el major èxit va influir a Espanya, igual que en tot l'Occident europeu, la lírica provençal, la més antiga, la més genial de tota la Romània primitiva. Des dels temps de l'emperador Alfons VII, acudien a Espanya els trobadors provençals, sobretot a les corts dels reis d'Aragó Alfons II i Pere II, que van posseir extensos estats de la llengua d'oc (9). A Castella, encara que una mica menys, n'hi van venir molts, especialment a la cort d'Alfons VIII a partir de 1170, data del seu matrimoni amb Elionor de Guiena, filla d'Enric II d'Anglaterra (10). A Lleó, n'hi van arribar pocs (11). A Portugal, no se sap que n'hi anés cap. Gradació notable que confirma la direcció est-oest de les onades culturals estrangeres que es difonen a la península.

La influència estilística de la lírica provençal va ser enorme, tant a Portugal com a Castella, però sobretot a Catalunya, on els poetes escriuen en llengua d'oc fins a finals del segle XIII. No obstant això, aquest influx no fou absorbent enlloc. La gran moda del trobar clus provençal, estil de llenguatge fosc, amb metàfores, al·lusions difícils, rimes rares i complicat tecnicisme mètric, no va arrelar a Espanya, encara que hauria encaixat bé en aquest període final de l'espanyol primitiu, segons els cicles que estableixo per a l'evolució de l'idioma. El gust poètic dels espanyols d'aleshores estava tan aferrat a la senzillesa, que lluny de deixar-se influir, va influir ostensiblement en el trobador llemosí Giraut de Bornelh, la vida literària del qual es divideix en dos períodes, col·locats en ordre invers als de la vida de Góngora: Bornelh primer practica el trobar clus o cubert; després prefereix l'estil lleuger i pla (leu i pla),

i precisament el canvi es produeix amb motiu del viatge del poeta a Aragó en 1170-1171, durant les noces d'Alfons VIII de Castella a Tarassona. Declara llavors Bornelh que despulla la seva poesia de «dites fosques», per agradar als catalans; aquests, en efecte, malgrat que escriuen en llengua d'oc, no cultiven el trobar clus, en estret contracte amb els trobadors italians, que sí que el cultiven (12). Per la seva banda, els trobadors en gallec, si bé imiten els provençals, ho fan sense els preciosismes i artificis de forma, imiten en to menor; i més gustosos, més originals, es decanten a literaturitzar els cantos de amigo tradicionals que sentien en les romeries gallegues.

Fora de la lírica, la influència lingüística provençal s'exercia per molts altres camins, per molts altres gèneres literaris, pel comerç en general, que era molt actiu en tots els ordres de la vida, sobretot amb Aragó. N'hi ha prou de veure la quantitat d'estrangerismes que existeixen en la versió aragonesa de la Vida de Santa María Egipcíaca, feta cap al 1215 (?) a partir d'un text francès, en la qual es troben dotmage, paratge, oratge, argento 'plata' o 'argent', petrina 'pit', juventa 'joventut', gençor 'gentil', uxor 'esposa', bien aturada 'feliç' amb traducció del francès boneürée (benäurat en provençal).

Diego Catalán, editor: Historia de la Lengua Española de Ramón

Menéndez Pidal (2005).

Traducció: Maria Sirera

Text extret del següent enllaç:
https://diegocatalan.blogia.com/2012/061703-126-3-continua-el-influjo-provenzal.php

Notes
9 Menéndez Pidal, Poes. jugl. y orígenes, 1957, pàg. 109-112, 117-122, 124-127.
10 Menéndez Pidal, Poes. jugl. y orígenes, 1957, pàg. 114, 117-124.
11 Menéndez Pidal, Poes. jugl. y orígenes, 1957, pàg. 125-126.
12 Menéndez Pidal, Poes. jugl. y orígenes, 1957, pàg. 118-120.